

ชราศาสตร์ศึกษา

ชราศาสตร์ศึกษา หรือ จีรอนโทโลยี (Gerontology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง ความสูงอายุ (aging) ซึ่งหมายถึง กระบวนการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของอายุมนุษย์ กล่าวคือ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในผู้สูงอายุ (elderly) นั่นเอง ดังนั้น ชราศาสตร์ศึกษาจึงเป็นการศึกษาประเภทสหวิทยาการ (interdisciplinary study) คือเป็นการนำเอาทฤษฎีหรือวิชาการจากหลายสาขาวิชามาอธิบายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ เช่น วิชาการทางด้านสังคมวิทยา การแพทย์ การพยาบาล การศึกษา จิตวิทยา ชราศาสตร์ศึกษาไม่ใช่เฉพาะการศึกษาด้านทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึง การศึกษาทางด้านปฏิบัติที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในการจัดกิจกรรม การให้บริการ การดูแลให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ที่หน่วยราชการและองค์การเอกชน ได้จัดขึ้น

ชราศาสตร์ศึกษา มีความหมายที่แตกต่างจากคำว่า "ชราพยาธิวิทยา" หรือ จีวีแอทริคส์ (Geriatrics) กล่าวคือ ชราพยาธิวิทยา เป็นแขนงวิชาหนึ่งทางการแพทย์ที่ศึกษาถึงเรื่องการรักษาพยาบาลในผู้สูงอายุ เท่านั้น

ความหมายของคำว่า "ผู้สูงอายุ"

คำว่า "ผู้สูงอายุ" บัญญัติขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย โดย พล.ต.เต.อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ในการประชุมระหว่างแพทย์อาวุโส และผู้สูงอายุจากวงการต่าง ๆ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2512 จนเป็นที่เข้าใจยอมรับ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ 2524 : หน้า 2)

'คนชรา' หรือ 'ผู้สูงอายุ' หมายถึงบุคคลในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งตั้งต้นตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ จนถึงวัยชรา การกำหนดเกณฑ์

ว่า เมื่อใดจึงจะเรียกว่า ผู้สูงอายุ ในสังคมดั้งเดิม กำหนดผู้สูงอายุโดยใช้บทบาทที่บุคคลทำอยู่ในสังคม เป็นเกณฑ์บทบาทเหล่านี้มักจะเป็นบทบาทที่แสดงถึงความเป็นผู้เฒ่า และมีความรับผิดชอบสูง

ในสังคมสมัยใหม่ มักจะใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความหมายของผู้สูงอายุ ซึ่งก็แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม เช่น มาเลเซีย แอฟริกา กำหนด 55 ปี สวีเดน เดนมาร์ก กำหนด 70 ปี สหรัฐอเมริกา 65 ปี ซึ่งตัวเลขอายุเหล่านี้ คือ เกณฑ์อายุปลดเกษียณของแต่ละประเทศนั่นเอง (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน 2526 : 59) และในที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ กำหนดให้ผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ (กรมประชาสงเคราะห์ 2525 : 11) สำหรับประเทศไทยกำหนดลักษณะของผู้สูงอายุไว้ว่าเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน 2526 : 43 ประสพ รัตนากร 2525 : 28 และ บริบูรณ์ พรพิบูรณ์ 2526 : 7) ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าการที่จะกำหนดว่า อายุเท่าใด จึงจะเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุมีหลักเกณฑ์ คือ กำหนดจากอายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากร กำหนดจากบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงอายุ และกำหนดจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระของแต่ละบุคคล

แนวความคิดเกี่ยวกับชราศาสตร์ศึกษา

ชราศาสตร์ศึกษา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของมนุษย์ อันเนื่องมาจากความสูงอายุ ดังนั้นขอบเขตของลักษณะเนื้อหาวิชาทางด้านชราศาสตร์ศึกษาจึงประกอบด้วย 3 ลักษณะใหญ่ คือ

ก. ด้านทฤษฎี (theoretical)

ข. ด้านวิธีการ (methodology)

ค. ด้านการประยุกต์ (applied)

เนื้อหาวิชาด้านทฤษฎี เป็นการศึกษาถึงการ

เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสูงอายุ ตลอดจนถึง กรอบแนวคิด (conceptual frameworks) ที่ใช้อธิบายถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ

เนื้อหาวิชาทางด้านวิธีการ หรือ กระบวนการนั้น เป็นการศึกษาและพัฒนาารูปแบบของงานวิจัยที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการตรวจสอบ หรือค้นหาคำตอบของปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ตลอดจนถึงเทคนิคต่าง ๆ ที่จะนำไปปฏิบัติให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาวิชาทางด้านการศึกษาประยุกต์นั้น หมายถึง การที่สามารถนำเอาข้อมูลที่ได้รับจากทางด้านทฤษฎี และวิธีการ มาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะของการป้องกัน หรือพยายามที่จะลดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพของความสูงอายุ

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ลักษณะและขอบเขตของงานด้านทฤษฎีศึกษาดังกล่าว 3 ลักษณะดังกล่าวแล้วนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไป ไม่สามารถที่จะแยกขอบเขตลักษณะของงานใดงานหนึ่งออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ ด้วยเหตุนี้ ธรรมชาติของหลักสูตรทฤษฎีศึกษาดังกล่าว จึงเป็นลักษณะหลักสูตรที่มีความหลากหลาย เพราะจะต้องนำเอาความรู้ในหลายสาขาวิชา มาประกอบในการที่จะศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้สูงอายุ เช่น ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย (health) ชีวิตครอบครัว (family life) สวัสดิการสังคม (social welfare) เหล่านี้เป็นต้น

ความเป็นมาของทฤษฎีศึกษาดังกล่าว

ทฤษฎีศึกษาดังกล่าว เป็นวิทยาการแขนงหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า ทฤษฎีที่อธิบายถึงสาเหตุของความสูงอายุเริ่มมีมาตั้งแต่สมัย กรีก - โรมัน และในทฤษฎีฮิปโปเครติค (Hippocratic theory) ประมาณ 2,300 ปีล่วงมาแล้ว (Grant, 1963) ตามทฤษฎีฮิปโปเครติคได้อธิบายว่า องค์ประกอบที่จำเป็นของชีวิต คือความร้อน คนใน

ยุคนั้นเชื่อว่า มนุษย์เราแต่ละคนมีปริมาณของพลังงานชีวิตอยู่ ซึ่งฮิปโปเครติคอธิบายว่า พลังงานชีวิตนั้นก็คือ พลังของความร้อนภายในร่างกายนั่นเอง และ พลังงานความร้อนในร่างกายจะถูกนำมาใช้ในช่วงระยะเวลาตลอดชีวิตของบุคคลผู้นั้น ปริมาณของพลังงานความร้อนที่ถูกนำมาใช้แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และเมื่อใดก็ตามที่ พลังความร้อนในชีวิตลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อนั้นร่างกายมนุษย์ก็จะเริ่มเสื่อมโทรมลงและกลายเป็นคนแก่ไปในที่สุด (Grant, 1963)

ในระยะแรก ๆ ของยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ประมาณ ศตวรรษที่ 16-17 เป็นช่วงเวลาของการศึกษาค้นคว้าโดยการทดลองและสังเกต ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) เขียนเกี่ยวกับเรื่องของความสูงอายุ โดยพยายามที่จะลบล้างทฤษฎีเก่า ๆ ที่อธิบายเกี่ยวกับเรื่องสูงอายุ ฟรานซิส เบคอน เชื่อว่าทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านั้นไม่ถูกต้อง เพราะตามความเห็นโดยทั่ว ๆ ไปของแพทย์ในยุคนั้นเชื่อว่า พลังความร้อนดังกล่าวเป็นเพียงนิยามที่จะหาความจริงจิงอะไรไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ฟรานซิส เบคอน ก็ยังไม่สามารถที่จะหลุดพ้นในเรื่องของความเชื่อเก่า ๆ อย่างสิ้นเชิงได้ เขานำเอาเรื่องเกี่ยวกับจิตวิญญาณ มาอธิบายแทนเรื่องของพลังงานความร้อนที่อยู่ในมนุษย์ ตามแนวคิดเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัย กรีก - โรมัน ฟรานซิส เบคอน อธิบายว่า จิตวิญญาณ เป็นองค์ประกอบในทุก ๆ ส่วนของร่างกายมนุษย์ และเมื่อมนุษย์ได้ใช้ พลังของจิตวิญญาณไปนานมากเข้า สภาพจิตวิญญาณก็จะค่อย ๆ เสื่อมสลายลง เมื่อนั้นความเสื่อมโทรมหรือความแก่ของร่างกายก็จะปรากฏให้เห็นเด่นชัด

ชาวอเมริกันคนแรกที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องความสูงอายุ ได้แก่ คอทตัน แมเธอร์ (Cotton Mather, 1663 - 1728) ความเชื่อของ แมเธอร์ เน้นหนักไปในด้านศาสนา เขาอธิบายว่า สภาพของการเจ็บป่วยนั้นเป็นการลงโทษอันเนื่องมาจากบาปที่บุคคลผู้นั้นได้กระทำลงไป การกระทำแต่ในสิ่งที่พอเหมาะพอควรเท่านั้น จะเป็นหนทางที่สามารถทำให้มีชีวิตยืนยาวนานได้ และในปี พ.ศ. 2336 เบนจามิน รัช (Benjamin Rush)

แพทย์ชาวอเมริกันคนแรกที่ทำงานเกี่ยวกับชราพยาธิวิทยา ได้เขียนหนังสือชื่อ Account of the State of the Body and Mind รัช อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญไปกับการสูงอายุ อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดของเบนจามิน รัช มีส่วนใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก

งานด้านชราศาสตร์ศึกษาเริ่มพัฒนาเป็นรูปร่างขึ้นเมื่อประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมานี้เอง ในปี พ.ศ. 2481 นายแพทย์ แมค บุกเกอร์ ชาวเยอรมัน กับนักสรีรวิทยาชาวสวิส ชื่อ อิมิล เอ็ปเคอร์ฮาลเดนท์ ได้ร่วมกันจัดทำวารสารชื่อ Zeitschrift für Altersforschung เพื่อเผยแพร่ นับได้ว่าเป็นวารสารที่เกี่ยวกับความชราเล่มแรกของโลกและในปี พ.ศ. 2482 คาวดรี (E.V. Cowdry) ได้เขียนหนังสือ เรื่อง "ปัญหาวัยชรา" (Problems of Aging) จัดพิมพ์จำหน่ายในสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่าหนังสือเล่มนี้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านมาก นอกจากนี้ คาวดรี ยังอุทิศเวลาให้กับการก่อตั้งสมาคมชราศาสตร์ศึกษานานาชาติ (International Association of Gerontology)

ความสนใจเรื่องผู้สูงอายุมีมากขึ้นตามลำดับจนสามารถตั้งสมาคมผู้สนใจวิชาการแขนงนี้ขึ้นในสหรัฐอเมริกาได้ถึง 2 สมาคมในเวลาไล่เลี่ยกัน สมาคมแรกคือ The Gerontological Society ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2488 อีกสมาคมหนึ่ง ชื่อ The American Geriatrics Society ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2493 ทั้งสองสมาคมได้ออกวารสารทางวิชาการของตนเอง เช่น The Journal of Gerontology และ The Gerontologist เป็นผลให้ความรู้ด้านผู้สูงอายุแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2517 สถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติ (National Institute of Aging) ได้ถือกำเนิดขึ้นที่มลรัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา โดยมี นายแพทย์โรเบิร์ต บัทเลอร์ (Robert N. Butler) นักจิตเวช ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความสนใจ และศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นผู้อำนวยความสะดวกจากสถาบันคนแรก จากนั้นมางานด้านชราศาสตร์ศึกษาจึงได้แพร่ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

ส่วนในประเทศไทย ศาสตราจารย์นายแพทย์

ประสพ รัตนากร ได้จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในกรุงเทพฯ เมื่อ 1 ธันวาคม 2506 และแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง "ชราภาพ-พยาธิวิทยา" ของ ศาสตราจารย์นายแพทย์อรุณ เนตรศิริ เพื่อแจกจ่ายแก่ผู้สนใจ และแก่สมาชิกของสมาคม เมื่อ พ.ศ. 2511 ต่อจากนั้นปรากฏว่า มีการแสดงปาฐกถาพิเศษเรื่อง ความชราและบทความเกี่ยวกับผู้สูงอายุ พิมพ์บ่อยครั้งขึ้น ซึ่งแสดงว่าคนไทยหันมาให้ความสนใจในเรื่องของความสูงอายุเพิ่มมากขึ้น

ความจำเป็นของชราศาสตร์ศึกษา

1. ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จากการคาดประมาณจำนวนประชากร โดย บุญเลิศ เลี้ยวประไพ (2524) ระบุว่า ใน พ.ศ. 2543 ประเทศไทยจะมีประชากรผู้สูงอายุประมาณ 4.4 ล้านคน และสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มจากประมาณร้อยละ 5.5 ใน พ.ศ. 2529 เป็นร้อยละ 7.0 ใน พ.ศ. 2543 (คณะทำงานคาดประมาณประชากร, 2524 : บทคัดย่อ) และจากสรุปผลการประชุมทางวิชาการของกรมอนามัย เมื่อปี 2528 ระบุว่า อายุเฉลี่ยของประชากรไทย คือ ชาย 62.24 ปี หญิง 66.19 ปี จากรายงานต่าง ๆ เหล่านี้สรุปได้ว่า ประเทศไทยเรามีประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี อันเนื่องมาจากความเจริญทางการแพทย์ การพัฒนางานด้านสาธารณสุขมูลฐานและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

2. การส่งเสริมงานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การส่งเสริมงานดังกล่าวนี้มีหลักเกณฑ์คือการศึกษาคือเป็นกระบวนการตลอดชีวิต ที่จะต้องให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงความสำคัญจากหลักเกณฑ์นี้จึงเป็นปรัชญาของนักการศึกษาว่า การศึกษาเริ่มต้นเมื่อเกิด และจะสิ้นสุดเมื่อตาย เหตุนี้แนวทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยมีกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ผู้สูงอายุ จึงเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากร เหตุนี้การเตรียมบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านผู้สูงอายุ จึงมีความจำเป็น

3. แนวคิดใหม่ของนักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา

และนักการศึกษา

นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา และนักการศึกษา ได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น ในสหรัฐอเมริกา ได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในบ้านปลายของชีวิต เช่น การศึกษาถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางครอบครัวของผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมของผู้ใหญ่เมื่อมีอายุมากขึ้น ธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เองมีส่วนผลักดันให้สังคมหันมาสนใจวิชาศาสตร์ศึกษามากขึ้น

4. ความสนใจเกี่ยวกับปัญหาของผู้สูงอายุ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน กำลังสนใจปัญหาเกี่ยวกับประชากรผู้สูงอายุ เนื่องจากจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ดังนั้นจึงมีการขยายโครงการต่าง ๆ ในด้านการส่งเสริม และให้บริการแก่ผู้สูงอายุเหล่านั้น เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการสหนาการ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ในประเทศไทยเรานั้น ก็ได้รับแนวคิดในเรื่องเหล่านี้ แต่การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังยังมีน้อยมาก อาจเป็นเพราะขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ ดังนั้น จึงควรมีการวางแผนงานเพื่อเตรียมบุคลากรทางด้านประวัติศาสตร์ศึกษา

5. ความพอใจในแต่ละบุคคล

อันนี้จัดว่าเป็นความต้องการเฉพาะแต่ละคน ซึ่งอาจเหมือนหรือแตกต่างกัน บางคนอาจจะพบว่าตนเองสนใจศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพราะในอนาคตตนเองก็จะอยู่ในสภาพนั้น หรือบางคนอาจจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จึงอยากเข้าใจวิธีการแก้ปัญหามากขึ้น หรือบางคนอาจมีเหตุผลอื่นใดนอกเหนือจากนี้

จากเหตุผลดังกล่าว 5 ประการนี้ พอเป็นแนวทางสรุปได้ว่า วิชาศาสตร์ศึกษาเป็นวิชาที่ควรมีการส่งเสริมในสังคมไทยปัจจุบัน

แนวทางการส่งเสริมงานด้านประวัติศาสตร์ศึกษา

เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งก็จะเห็นได้ว่าวิชาศาสตร์

ศึกษา เป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะผู้ใหญ่ที่วัย 60 ปีขึ้นไปแล้วนั่นเอง วิชาศาสตร์ศึกษา จึงเป็นลักษณะของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลในการที่จะสร้างกิจกรรม ให้บริการ ให้ความรู้ ความสามารถ เพื่อที่ผู้สูงอายุเหล่านั้นจะได้ใช้ชีวิตในบ้านปลายอย่างมีคุณภาพ

การที่จะจัดบริการ สวัสดิการ กิจกรรม และให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุเหล่านั้น ปัญหาที่ประสบในปัจจุบัน คือ ประเทศไทยยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่จะนำเอาความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศึกษาไปปฏิบัติงานให้เป็นประโยชน์ แก่ผู้สูงอายุทั้งหลายในสังคมไทย ดังนั้นในเบื้องต้นควรเร่งส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ผลิตบุคลากรด้านนี้เพิ่มขึ้น อาจจะทำให้ได้ในหลายลักษณะ เช่น เปิดหลักสูตรระดับปริญญา หรือจัดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น เพื่อเตรียมบุคลากรทางด้านประวัติศาสตร์ศึกษาโดยเฉพาะ

ลักษณะเนื้อหาวิชาด้านประวัติศาสตร์ศึกษา

หลักสูตรวิชาศาสตร์ศึกษาควรมีขอบเขตใน 4 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะของการให้ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยทั่วไป

ควรจะเป็นการศึกษาถึงแนวคิด หรือปรัชญาของการศึกษาวิชาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ความสำคัญของการศึกษาวิชานี้ ประชากรผู้สูงอายุ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางอายุ ทางสรีรวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา ความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับระบบสังคมไทย กิจกรรมเวลาว่าง สุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ สภาพทางเศรษฐกิจอันมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุ สถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนให้การส่งเสริมงานด้านผู้สูงอายุ เหล่านี้เป็นต้น

2. ลักษณะของการให้ความรู้ด้านการบริหาร

โดยศึกษาถึงทฤษฎีการบริหารการศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านผู้สูงอายุ ตลอดจนการนำเอาเทคนิคการ

บริหารงานไปใช้ในการปฏิบัติงาน

3. ลักษณะของการให้ความรู้ด้านการพัฒนา
โครงการ

โดยศึกษาถึงรูปแบบการจัดโครงการที่มี
ประสิทธิภาพต่าง ๆ หลักการจัดกิจกรรมอันเป็น
ประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ ตลอดจนแนวทางการประเมินผล

โครงการเหล่านั้น

4. ลักษณะของการให้ความรู้ด้านการวิจัย
ศึกษาถึงแนวทางการวิจัย ปัญหาต่าง ๆ
เกี่ยวกับผู้สูงอายุ การรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอ
ข้อมูล ตลอดจนการนำเอาข้อมูลเหล่านั้นไปใช้
ประโยชน์

สุรกุล เจนอบรม

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2524.
- ณัฐไชย ตันติสุข . "บริการสังคมสงเคราะห์ผู้สูงอายุ," บรรยาย ณ หอประชุมศาลาพำนัก 268 ในศาลาพำนัก
โรงพยาบาลประสาท 9-13 มีนาคม 2524. (อัดสำเนา)
- นิตา ชูโต. คนชราไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- บริบูรณ์ พรพิบูรณ์. โลกยามชราและแนวการเตรียมตัวเพื่อเป็นสุข. เชียงใหม่ : พระสิงห์การพิมพ์, 2526.
- ประชาสงเคราะห์, กรม กระทรวงมหาดไทย. "ให้ความรักพิทักษ์อนามัยผู้สูงอายุ," **คู่มือปริทัศน์**. ฉบับพิเศษ
งานรับปีสุขภาพผู้สูงอายุ 2525, หน้า 10-12.
- ประสพ รัตนากร. "วัยชรา," รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2525 เรื่องการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ.
กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข, 2525.
- พันธ์ทิพย์ รามสูตร. "ความต้องการของคนสูงอายุ," **วารสารสุขศึกษา** 7 : 32-35 ; กรกฎาคม-กันยายน 2527.
- สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. **จิตวิทยาเพื่อการศึกษายุใหญ่**. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์, 2526.
- อัมพร โอตระกูล. "สุขภาพจิตผู้สูงอายุ," **วารสารสุขศึกษา**. 7 : 28-31 ; กรกฎาคม-กันยายน 2527.
- Barrow, Geogia M. and Patricia A. Smith. **Aging, Ageism and Society**. St. Paul, Minn :
West Publishing Company, 1979.
- Baum, Martha and Rainer C. Baum. **Growing Old : A Societal Perspective**. New Jersey
: Prentice Hall, 1980.
- Botwinick, Jack. **Aging and Behavior**. New york : Speinter Publishing Company, 1978.
- Crandall, Richard C. **Gerontology : A Behavioral Science Approach**. Michigan : Addison Wesley
Publishing, Inc., 1980.
- Evan, Loris K. "Maintaining Social Interaction as Health Promotion in the Elderly," **Journal
of Gerontology**. 50 : 87-92 ; 1957.
- Graney, Marshall J. "Happiness and Social Participation in Aging," **Journal of Gerontology**.
30 : 704-710 ; 1975.
- Kemmel. Douglas C. **Adulthood and Aging**. 2nd ed., New York : John Wiley & Sons, Inc.,
1980.
- Perlmutter, Marion and Elizabeth Hall. **Adult Development and Aging**. New york : John
Wiley & Sons, Inc., 1985.